

БҮРЯД УНЭН

Олонийтын-политическэ газетэ

1921 оной декабрини 21-нээ гарана

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ажсагай үдэр

ЭГДӨӨГҮЙ БАЯН УРГАСА

дэртэ сохиулжа, тэрэ хоорондоо гээшэб! Иимэ тарса суглуулхы хэды оролдошье, комбайнернууд абаха аргагүй байгаа. Колхозой таряашад таряалангай гектар бүриһөө дундаа эзгээ 21,9 гектар тарьяа хуряагаа.

Бүхы таряагаа хүдэлмэрин 14 үдэр соо дүүргэхэ харяалан байгаа һаа, энэнь бага унжагайраа, бороо хура баһал наад ушаруулаа. Гэбшье тэднэр бүхы урсгалса сайн доро оруулангүй, гүнсэд хуряажа абаа. Энэньдэм эхидхэгдэн социалис мурьсаон байдал туһалаа. Энэнь комбайнернууды уржашуулба; Тинх хоорондоо мурьсажэ, 5 мянга гарам центнер орооно сохион комбайнернууд С. Молоков, К. Шанталаев, Р. Шанталаев гэгшэд түрүүшын хуури ээлжэ, мүнган шанда хүртээ болоо. Мүн тэднэр тал

ШЭРХЭНӨӨР АБТААН ТАРЯАН

байнернууд Н. В. Быков, В. Н. Астрижский гэгшэд тус тустай 5000 центнер орооно, сохобод, бэйл урдаахи шагнуудад хүртээ болсон.

Тоог дээрэ ороон тарьяа эсбэрлэхэ, хатажа хүдэлмэрин мүнөө түгэд дундаа, Ур-Һэнэй талар, агроном Е. И. Литвинцева, таряанай скардиде даавга В. К. Быков гэгшэды хүтэлбэрилгэ доро хүртэглэн болон гүнсэд хүдэлмэри тарьяа эсбэрлэхэ эршигтэйгээр хураагданга. Эрхэ жэлэй тарьяага эзгээтэй үрлэн гол түлэз нэгэ дахин эсбэрлэдэгдэ дүүргэдэгдэ шахуу. Ушөө 2100 гаран центнер ороонон эдэс хоолой налгогто түшөөдөгдө. Тоог дээрэ бууһан ноётбоор ороононь түргэн эсбэрлэхэ, хатажа, амбаар, солидта оруулаа гэжэ оролдонод. Эндэ гол түлэз гэрэй эзэн эхэнэрүүд хүдэлдэгдэ. Гадна үдэш, үглөөнөөс колхозой бухгалтерин хүдэлмэрингэ гэгшэ, мэргэжлэдэ шэнэ урсгалса тарьяа эсбэрлэсэнэ. Мүн ажахиан түб тосхойн худалдаа наймаанда, хургуулын багшанар эрхэжэ хамгалсахаар найдуулан аад, эрхэнэгүй.

Үнэндэ, тарьяан гэгшэинэй гансаашье колхозой гэгшэды бэйлгэ бэшэ, мүн ажахиан гэгшэд дээрэ ажахианууһан бүхы зоний ханагага табижа бэйлгэ ха юм, байгалийн хүнхэр хүндэ эрхэ байдлада абтанан тарьяага сэг, сохион хатажа эсбэрлэхэ, хатажа абаагүй һезинэй, гүтэха, муудадагаа болохо ха юм.

В. ТЕТЕРИН,
Бэшүүрэй районой «Победа» колхозой бригадир.

Буряадай ССР-эй Верховно Соедэй Президиумдэ

Дабав Дымьрил-Доржи Дарьцович — Эдэн районой «Коммунизм» колхозой барилгын цехиэ даагаа.

Капустина Алина Петровна — «Селенгапромстрой» трестын шукатур-шрэдэгшэды бригадин бригадир.

Красильников Петр Васильевич — Кабенский районой Камениский ажахианууд хоорондын оньхожоруулагдала мүүдэл колонийн начальни.

Раузаев Григорий Иванович — «Домостроитель» гэжэ барилга-үйлэдэрин нэгэдэгшэ хэбсэргэгшэ.

Седунова Нина Павловна — Бергажанай ажахианууд хоорондын оньхожоруулагдала мүүдэл колонийн шукатур-шрэдэгшэ.

ХЭЗЭЭ УСАДЖАГДАХАБ?

абаагүй гэжэ энэ баримта гэршэлэнэ.

Харин сентябрь нара дээрэ тогтоходо... Баринхин руу хараал шэнгэшэнэ хара ариун асаргадахайт хамта малшаад ажаллаа маржаархэбд сонгээд даа. Хэний хэдыдэ, хэды шэл архи ууһанин хэн мэдэб. Гэбшье, тэднэр хүдэлмэриниһөө үдэрэй үдэр архиа ферма дээрэ эсэргэжэ байгаа, хүнээрүүлэн байгаа хаш. Юуб гэжэдэ, би Н. П. Колбинтой ээлжээтэ амарлатаһаа ажалдаа гараһан лэ үдэрһын тус фермын малшадай амардаг талһаа ошоһоһон хүм. Тэрэнь сургагтай үүдэ нээхэдэнь, талһаа соохи шэрээ дээрэ эдээнэй үлэгдэлүүдэйтэй консервын баанхануудай дунда архин хоохон шэлүүдэ журылдэгжэ байгаа һэн. Иимэ журылдэгжэ байгааһаа гадна Николай Петрович гайханандаа юм гү, али корпорациондэ байхад юм гү угаа алдана оһон һэн. Тээд ээдэ бүгдэе харшаад байгаада, нимэ архидалга заншалта, хэзээлтэ, эрилтын хүдэлмэри энэдэ һайн хуураадагагүй хаш гэгшэ бодол гансата түрөө һэн.

СОЮЗНА ПАРЛАМЕНТЫН СЕССИ ДЭЭРЭ

МОСКВА. (ТАСС). СССР-эй шэнэ бүридэлэй Верховно Соедэй сессийн түрүүшын долоон хоног түгэсэб. Экономическа барисаан тухай хэлсэндэ хабадта ба Союзай парламентдэ түлөөлгшэдэе элгээхэ тухай шийдхэбэринүүдэе мүнөө болотор абаагүй, бээ даанхай гүрэнүүдтэ парламентариюуд хандэжэ, «Эдэ хэмжээнүүдэй шухала байһани ойлгохые» уржалба. Дундаангай бэшэ гүрэнүүдэй арадуудан, Верховно Соедүүд болон үлгэрлэгшэдтэ, мүн тэрээлэн Экономическа хамтаралай правительствуудай толгойлогшоной соведтэ хандэһэн. Хандагта палатануудай амардаг хэбсэринүүд дээрэ эхэлэн абаагүй һэн. «Хамтаралдаа байгаада манай дундаангай бэшэ гүрэнүүдэй арадуудай ажабайдалай таармаггүй үзэгдэлүүдэй тохболоһон шалгаануудыг багшаа үзэхэ комисси үни хада СССР-эй Президентээр байгуулагданан гэшэ. Тус комисси эмхидхэлэй, хуулийн талаар ба бусад дурдхалнуудыг оруулаа. Хуулийн тус проектые баталан абагта парламентын палатын ба Президентин хоорондоо үгээс ойлголсодог байһани гэгшэлэнэ.

«Хөөр палата сөг үргэлжин комиссиуудыг бүридхэнэ. Урданай парламентин хүдэлмэриний зургаануудайг мүн тэрээлэн зорилгоонд оидоо байха юм.

Союзай Совет октябрин 28-дэ, харин Республиканыудай Совет октябрин 29-дэ сугларха юм.

Армида таармаггүй үзэгдэлүүдэй тохболоһон шалгаануудыг багшаа үзэхэ комисси үни хада СССР-эй Президентээр байгуулагданан гэшэ. Тус комисси эмхидхэлэй, хуулийн талаар ба бусад дурдхалнуудыг оруулаа. Хуулийн тус проектые баталан абагта парламентын палатын ба Президентин хоорондоо үгээс ойлголсодог байһани гэгшэлэнэ.

«Хөөр палата сөг үргэлжин комиссиуудыг бүридхэнэ. Урданай парламентин хүдэлмэриний зургаануудайг мүн тэрээлэн зорилгоонд оидоо байха юм.

Союзай Совет октябрин 28-дэ, харин Республиканыудай Совет октябрин 29-дэ сугларха юм.

Совет Социалис Республиканыудай Союзай Президентын Указ

«МОСКВАГАЙ КРЕМЛЬ» ГЭН ГҮРЭНЭЙ СОЁЛОЙ-ТҮҮХЫН МУЗЕЙ-ЗАПОВЕДНИК БАЙГУУЛХА ТУХАЙ

Москвагай Кремлин онсо шухаг ансамблин удаан сэг соо бурин бутан байлаха, тэрэнь музейн ба соёлой үндэс шухаг хэрэглэхэ зорилгоор, ЮНЕСКО-гэй бүхэлдэлхын соёлой ба байгалийн баялинуудай списоттэ Москвагай Кремлин оруулагданангай тарьяануудан, СССР-эй абтан урлануудыг хараада абан, инжэри тогтооһонни:

1. Москвагай Кремлин гүрэнэй музейнүүдэй, «СССР-эй алмазай жеза» гэжэн выстайкын, «Кремльдахи В. И. Ленинэй кабинет ба квартира» гэжэн дурсгалдай музейн, үндэсэй һуури дээрэ, СССР-эй ба РСФСР-эй Президентүүдэй харагдалагай «Москвагай Кремль» гэжэ гүрэнэй соёлой-түүхын музей-заповедник байгуулаа.

Москвагай Кремль, Улаан талмай ба Александровска саад музей-заповеднигэй газар даяада оруулагдаха гэжэ тогтоохо.

2. «Москвагай Кремль» гэжэ гүрэнэй соёлой-түүхын музей-заповеднигэе хамгаалаа уялгыг Москвагай Кремлин колледжуудта тохого.

3. «Москвагай Кремль» гэжэ гүрэнэй соёлой-түүхын музей-заповедник тухай дүрмийн проектег Тиххэдэе СССР-эй ба РСФСР-эй гүрэнэй дэдын зургаанууд Москвагай Кремль соо барилжа гэжэ хараада абаха. Тинхэ дээрэһэ нэрлэгдэн зургаануудай ажал абуулга хангага абтанууд болон эмхи зургаануудай музей-заповеднигэй харилсаануудыг тодорхойло шухала;

Совет Социалис Республиканыудай Союзай Президент М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль, 1991 оной октябрин 26.

ТАСС һүүлэй мэдээсэл

МОСКВА. (ТАСС) ай парламентска корреспондент Тамара Заматина. Захиргаанай толгойлошонорыг хунгаха гүнтэ галтын үдэр одоошье Россия Президентин 26-да Росси Коммунистуудай демократическа партия (ДПКР) түрүүшын сьезд эхилэ.

Партия эмхидхэн байгуулгын конференци августын эхээр болоо һэн. РСФСР-эй Коммунист партия ажал абуулга болоулаад байхадэ, шэнь парти обшествен нүөөс эхэтэй хүсн болохо ханаатай. Александр Рущокий ба РСФСР-эй Компартиян хүтэлбэрин хуушанай хараа шугам буруушадаг бүлэг коммунистууд реформаторнуудэй үүххэлээр, «Коммунистууд демократин түүхэ гэдэн парламентариска можын үндэс һуури дээрэ Росси Коммунистуудай демократическа парти байгуулагдаһан юм.

Толгойлошо хэлэ гэжэ ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсэгдэ.

Никсэлэй киноной байшанда октябрин 26-да Росси Коммунистуудай демократическа партия (ДПКР) түрүүшын сьезд эхилэ.

Партия эмхидхэн байгуулгын конференци августын эхээр болоо һэн. РСФСР-эй Коммунист партия ажал абуулга болоулаад байхадэ, шэнь парти обшествен нүөөс эхэтэй хүсн болохо ханаатай. Александр Рущокий ба РСФСР-эй Компартиян хүтэлбэрин хуушанай хараа шугам буруушадаг бүлэг коммунистууд реформаторнуудэй үүххэлээр, «Коммунистууд демократин түүхэ гэдэн парламентариска можын үндэс һуури дээрэ Росси Коммунистуудай демократическа парти байгуулагдаһан юм.

Сошордомо дохёо

лэдэ хүржэ ябана, бэшэинэй үрэ дунгууд тухай дурдхалнашье хэрэггүй хаш.

Эндэ зунай харануудта малай байрануудыг ажабарилжа, үбэлжэлэдэ бэлдэхэ талаар юунышье хэгдэггүй. Мэнь ингэһээр лэ үбэлэй хүйтэн үдэр мүүд эрхэ гэжэ байна. Н. П. Колбинтой хэлэһэнэй ёһоор, ажалдаа зунай харануудта хэгдэхэ үбэлжэлэдэн ажалай хамгаануудыг П. Т. Кушнарской ба жамда зоогонитэй хөөрлөхэдэ, тэднэр ферма дээрхи ажалай мүүсгээр амаршы эмхидхэгшөөр абуулгадага байһанаа отго һанагта болоногүй гэжэ ойлгохор байгаа һэн. Колхоз гүрэнэдэ һу худалдажа жэлэйгээ түүбэ дүүргэхэ, үнэи бүриһөө дунда эзгээр 2 мянга гаран килограмм һүн һаагдажа ёһотой гээд тэднэр һанаа амарханууд. Тээд республиканын һаалинада энэ жэлдэ дунда эзгээр үнэи бүриһөө 2500 килограмм һу һаажа гэгшэ зорилготой һамнай. Түрүү ажахианууд 3-4 мянган хил дабаһа ха юм. Колхозой хамгай үнэид үүлэрэйгээ талаар хүршэ ажахиануудейһаа муу бэшэ. Тээд эндиин малшад өврингөө ажал хэрэгтэ тэд оидоогоор хандана гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Мүн малшад хоорондоо тимиэ һайн бэшэ харилсагтай хаш.

Тинхэдэ эндэ селекционо хүдэлмэри мүүсгээр абуулгадана. Энэ ушарһаа нарай мал олоор гаргална.

Юундэб гэжэ гү? — гээд тугалшан З. С. Федорова дабтен асуухада: — Ветеринария өрч А. Н. Грудинана малын өтө хэрэггүй ха юм. Тугалууд ходо үбдэгдэ. Ферма дээрэ үнэидэй тугалшаа талһаа мүнөөшье болотор эмхидхэгдэггүй. Харгты даа, энэ тугалшан тугалшэ, — гээд заана. — Наял түрөөд байхадан эсэргэжэ һэн. Хул шэбхэ шабаанһаа будалдаһанхай, мүнөөшье болотор угажа хүшэ түрэнэгүй. Энэ нүн гэшэб.

Тугалшадэй хөөршэинэй ёһоор, һаял түрэн тугалуудта икель үгэхын орондо, эхэ малда үтэдэг тэжээл үгтэнэ. Энэ эдэн тугалда юу таараха һэн, гэдэй доторһын үбдөө юм бэд даа. Нарай малын эубөөр эдэлүүлэхэдэ, тимиэ хүшэр бэшэ гэжэ ханаһаб.

Тарбагатай районой «Авангард» колхозой Баринхайн һу һаалин ферма дээрэ нимэ муу гурим, журам тогтонжонхой, Колхозой правлин тэрэни усадаха хүсэ шөдөл үгтэнэ гэшэ гү? Гайхамар.

С. ТОЛОКИН,
манай штатнабшэ корр.

„Буряад үнэн“ 92

НЭРЭЭЭ НАНАЯЛ, НҮХЭД

Найма мянган шахуу буряадуудай ажаһуудай хотогор һайхан Хорин район соо мүнөө 240-өөд хэнэр «Буряад үнэн» газетэ захингаа.

Эртэ урда саһаа нааша баһа түүхэ домогтой, Хорин буряадуудай арба нэгэн эсэргэжэ нэмгин нэрэнь нэрлүүлһэн энэ нотагай хүн зон анһууһаа түрэл арадайгаа хэлэ, ёһо заншал, уг унгин соёл болбосоролыг нэринээр абажа абаһан гэжэ ааб дээ.

Тиймэһээ мүнөө эндиши алышье нотагай абахада, буряад хэлээс мартааһын, ёһоор мэдэжэгүйдэй, уншажа шаданагүйдэй гэжэ хүн олдхогуйл байха. Эгээл энээн эсэрлэхэ хэр үһаа хойшо энэ «Буряад үнэн» газетин уншагшад яһала олон байһан. Холшошье ошолтогүй, үнэрхэн 1987—1989 онуудта Хорин район соо 574-һөө 623 хүртээр хэнэр «Буряад үнэн» газетэ захиндаг байгаа. Харин энэ баргарахаа байшша жэлдэ оройдоол 357 хүн энэ газетэ захинжа абана.

Мүнөөшье, 1992 оной захил тимиэ ханаһанда хүрмэ эршэмтэйгээр, эдэбхитэйгээр хэгдэн гэжын аргагүй. Хэдэн мянган хүн зоний (гэдэнэй нилээд олонини буряадууд) ажаһуудай Хори тосхонд оройдоол 60 айл «Буряад үнэн» газетэд ажил хэнхэй. Тинхэдэ Амгаланта, Ашанга, Булам, Тухоринута гэжэ мэтэ буряад хуураинуудта тус бүридэнэ 18—26 хэнэр газетэ захинда. Харин Баруун-Хасурта, Баян-Гол, Доодо-Гол, Тээгдэ тосхонуудта тэдэй бүришье үсөөн.

— Бидэ буряад зоний нэрээ ханажа, хүндэлжэ, өһөдөө түрэл хэлээс нэринээр хамгаалжа, анхаржа, үргэжэ абаагүй һаанай, ондоо хэн оролохо юм! Ардэй нэрэ хүндэ, өмгөрхөл гэжэ баяа ёһотой. Бидэ анхны соогоо ойлголтамни эмхидхэлэйг эхэ хүдэлмэрин абуулжа, 200 хэнгэһээ үсөөн бэшэ «Буряад үнэн» газетэ абахаар хүн зондоо захил хүүлэхэдэй заатагүй, — гэжэ Удын совхозой директор Цыренпил Жигитович Ширбадоржиевай хэлэхэдэ, эхлэ баргараар байгаа һэн.

Энэманай анһанһаа урғашаа ханаатай, али бүхы юумие һайн ойлгодог, зүбээр сэнгэжэ шададаг, илангага олоной эша түүһын түлөө үнэн зүрхэнөө оролдожо ябадаг хүтэлбэрилэгшэ ха юм.

Тэрээлэн арадайгаа түрэл хэлэн дээрэ гаргадаг газетие дэлгэрүүлэхэ талаар «Гегориевич» сохозой директор Прокопий Яковлевич Захаров, тинхэ профкомтой түрүүлэгшэ Родийн Ирусеевич Хинхав гэгшэд бага бэшэ оролдоһон гаргана, ханаагаа табиһа.

Энээн дээрээшэ урдан ажахиануудай парткомундай секретарьнууд лэ хашажа, баа-

лажа байгаад, газетэдэ захил хүүлэдэ байгаа гэжэ зарим хүрүүдэй хэлэһиние хуу зүб хэгүй байһаб. Ушар байдалай энэ унгине һайн ойлгодог, юумие урғаша абаһатай хүтэлбэрилэгшэд, арадай депутатууд Совадууд, нийтин эмхианууд болдогтор оролдоо, ханаагаа табижа һаа, энэ талаар эхэ юумэ хэгжэ, эмхидхэжэ шадаха байһа. Үнэндэ тимиэ баримтануудай хомер байһанин харамтай.

Жэшэнь, Хүлэй-Үрөгтэй (Улаан-Одон тосхой) хэгжэ холбооной талһаай хүдэлмэригшэ Эржана Байжиннаева ингэжэ хэлэһэн: — Нэдоно партино организацон баалтарга эмхидхэн 27 хүн (хуу шахуу коммунистууд) «Буряад үнэн» газетэ захинан һаа, мүнөө оройдоол 5—6 үбдэ, хүшэд тимиэ захил хээ.

Тээд коммунистуудай захил хэгжээ араса хадан, энэ газетэ абажа уншаха ондоо хүнүүд энэ үгы юм гү? Буряад хэлэндэ үхэйбүүдэе һургаа, ёһо заншал, соёл болбосоролог ханаа гэгшэб? Согой залтай залуушүүлгы рашоо гэгшэб гэжэ асуухаар болоно.

— Мүн нимэ байдлые һайн мэдэжэ байгаа, Хорин сохозой, тинхэ сомоной Совадэй хүтэлбэрилэгшэд энэ хэрэг манда хэбаатай бэшэ гэгшэ һэндэл, заахашье анхаралла хандуулагүй. Иимэ жэшэнууд бусдыһе нотагуудта үсөөн бэшэ үзэгдэнэ.

Адаглажа ябахада, олонхи нотагуудта гол түлэз наһатай зон лэ «Буряад үнэн» газетэд олоорто захил хэгдэ байна.

Удинск тосхондо ажанууд үндэр наһатай нэгэ хүшэн ингэжэ хэлэ һэн: «Мүнөө буряа юумэний хомер, үнэтэй буюуын совхозой директор Цыренпил Жигитович Ширбадоржиевай хэлэхэдэ, эхлэ баргараар байгаа һэн.

Тэрэнь хэлэхэһе шагнама һуухада, нимэрүүд һанал бодилтой хүнүүд, манай газетин үнэн сэхэ нүхэд Хорин райондоо үсөөн бэшэ бимэ. Тимэһээ «Буряад үнэн» газетиний уншагшад тэндэ үсөөрхгүй, савшадаа үшөөл олоһорхо бээ гэгшэн найдал досоомни түрээжэ байгаа бэлэй.

М. НАМЖИЛОВ,
манай корр.

Ундоотэ уншагшад!

Буряад үнэн

газетэдэ 1992 оной захил хэгжээ шамдагты!

Захилат сэн:
Жэлэй — 15 тух. 60 мун.
6 һарын — 7 тух. 80 мун.
3 һарын — 3 тух. 90 мун.
ГАЗЕТЫННАЙ ИНДЕКС — 50901.

С. ТОЛОКИН,
манай штатнабшэ корр.

Даширабдан Батожабайн 70 жэлэй ойдо

Бэлгитэ уран зохиолшо Д.Р. Батожабайн түрээр 70 жэлэй ойдо зориулагданан баяр ёһолой Агын Бурадайн автономито округто оршодог түрэлһэн нотагтань—Догойдо, Ага һууринда үргэлжлэх юм, баяр ёһолой үдэрүүд үгдөөдэр Догойдо эхилхэ. Тэрэ ехэ үйлэ хэрэгтэ хабаадахаа Дугар Дэлгыров түрүүтэй Бурадайн уран зохиолшо, сөһой түлөөлгшэд урмэдэр Улаан-Үдһөө мөрдөб.

Д.Р. Батожабайн ажал ябуулга тухай баримтата кинофильм харуулагдаха. Ага һууриндай нэгэ үйлэс Батожабайн нэрэмжитэ болгохо гэхэн тогтооло-арадай депутаүүдэй Советдэй округной гүйсэдком баталан абанхай. Мүн Батожабайн нэрэмжитэ музей түрэлһэн нотагтань нэгдгэхэ гэхэ мэтын ехэ-ехэ үйлэ хэрэгүүд болохоор хүлэглдэнэ.

ХЭ БУУДАЛХАА ТЭЭСЭ ГАРАХА...

Дурсалга

— һуудал бүхэтэйл һаа, бүтээс ехэтэй байдаг гэшээ ааб-за. Сүүлөгүйшэ һаа, үдэр бүри адалһы хоёр мюур бэшгэдэх ёһотой гэжэ һангыш, гэзэ агша һэн.

Багшын эдэ үгэнүүдшэ Батожабайн сэдхэл бодолдо бүхөөр хадуугданан байжа болоо. Юундэб гэхэдэ, тэрээнһээ хойшо нотагаараа гүйлгэхэ хойшо болоо һэн. Тингээшэ тэрэ үедэ Бурадайн литература болон искусствоын үдэрүүд гэхэ гү, али декадада бэлдэхэл эхилжэ байгаа. Тухайлхаа, Даширабдан хүрэнэй ажалһаа таһалгада бээс ноура, стогод нуулан байгаа ёһотой.

Уунһын хэрхэдэ, Батожабайн баяр аад, урмашаагар эрхэм шанар шайхтэй хүн бэлэй: түргэн түдгэлдэ һонор ухаан, түрээж эхэ мэдээ, уран хурса хэлэн, шайхтэйгэй илгэрүг эрмэлдэ ба гэшээгүй шүлдэгү ажал... Эдэ бүгдэн тодо эршэнэ 1959 ондо Москвада үнэргэгдэлһэн Бурадайн литература болон искусствоын декадын үедэ эилгээр харагдаа һэжэй. Тингээд Улаан-Үдһэн хэлбэлдэ гэхэдэ, мүн Москвагай уншагчидта нэгэ жэл соо эхэлэн зохиолнуудын («Тооригдэлһэн хуби зөвөн» гэжэ роман, «Алтан гэр» гэжэ кинофильм ба «барометр шуурга харуула» гэхэн жүжэг) дурдагдахаа, бурада ардайн эрдэм бэлэйг ургалһы харуулаһа бэлэй. Тингээ эне ехэ амжалтань Ажалай Улаан Тугай ордоосро тэмдэглдэгэ һэн. Энэ ушар Батожабайн бүтээс ехэтэй бүхэр ажалһаа бэйһэ тодоһон үшөө нэгэ бэлэй: ажалһын мүн бэлэһэн Тэд хэлһэн, бүтээһэн юундэрэ ба наагаа тэрэ амардэггүй онсо шайхтэй байһан юм. Юундэрэ, арад зононгоо дундаһаа ургэн гөрлөһөн уран балитанһы харохада, элдэб далсагатай байдаг. Зүүгөөр Батожабайн тэднэй дунда онсо илгаржа, өөрн дэлсэс гэхэ гү даа, али эрмэлдэн ехэтэй хүн байһан гэжэ һанхаар. Яахдааб гэбэл, тэрэ литературайн али бүхэн үшөө хэлбэри гэхэ гү, али һэлэ-жарнуудыне адал тэлгээр хэрэглэн, олон тоото зохиолнуудыне бэйһэн байдаг. Тэднэһэн нэрэ нээрэһэн хараад үзэ дээ: «Сэсэн Сэнгэ» гэжэ бага ехэ эрмэлдэй хароод бугаж, тэрэ тоодо: «Манай колхоз», «Дагын аялдуу», «Барометр шуурга харуула», «Доброд сохилон», «Зүүргэ шүлдэгү», «Эхэ тухай домог», «Алтан гэр», «Урбанадэй уршата абдалһууд», «Залинтаа даар», «Катастрофа», мүн бусад олон расказууд: «Батшын хани тээ», «Адуушанай дуун», «Алтан гэр», «Алтан гэр», «Алтан гэр», «Алтан гэр» гэхэ гү, «Алтан гэр» гэхэ гү.

1959 он. Бурадайн литература, искусствоын хөбөрдхи декада Москвада боложо үнгэрдөө һэн. Д. О. Батожабайн үндэһэн арадайнгаа энэ ехэ харагдаха хөбөрдхиөө хабаадалсахада, сууга уран зохиолшо болоод ябаа. Хөбөрдхи декадын дүнгөөр манай алдарты уран зохиолшо Ажалай Улаан Тугай орден хайрада хүртэнхэй Бурадаа бусаа бэлэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. О. Батожабайн декадын үедэ Кремлинн Георгиевско зал соо бүлэгнүдэдэ дунна.

ЛИТЕРАТУРНА МУЗЕЙ СОО

Уран зохиолшо Д. О. Батожабайн намгара, зохиохы ажал ябуулгада зориулагданан выставкэ Хоца Нансасарасвайн нэрэмжитэ уран зохиолной музейдэ нээгдэнхэй юм.

Үнэгэргэшэ субботнын үдэр элдэ уран зохиолшо олоороо сулгарба. Музейн эрдэнэ түдхэлээрнэгшэ О. А. Лубсанова Даширабдан Батожабайн тухай дэлгэрэйгээр хөөрөнхэй үгэбэ. Зал соо дэлгэрэйгээр выставкэтай сулгаралһад һонирхон танилһан номууд, гэр бүлһын альбомһоо фотоурагууд, зохиолнуудаа бэшдэг байһан стол, М. Горькинн нэрэмжитэ Литератураын институти 1959 ондо эрхэм сэгналтэтайгээр дүүргэлһэн тухай диплом гэхэ мэтэнүүд элдэбни. Мүн оройһоний мэдээж уран зохиолшо Д. Кугульгин, В. Тендряков, Е. Евтушенко болон бусадэй Даширабдан Батожабайнда бэлдэгдэлһэн гэр табилгатай номууд выставкэдэ баһа табилдгайһай.

Эдэ бүгдэһе сугларалһад һонирхоно хараба. Д. О. Батожабайн дүү Бабу-Доржо Ринчиновт Ринчиновтэй элгоходонин, цингэжэ хэлээбэ: — Би Даширабдан Одобевичтэй түрэлһэн дууль түрэлһэн бүлэ. Мундо Умарбайн гургуулда хүдэлбэл. Даширабдан баһаһа баян үгэһэй, шогууһа юм һэн. Тингээбэ хожиоомо бэлгитэй уран зохиолшо болонһон ушар гайхалгүй бээ. Ахамын 70 жэлэй оёе хүндэтгэгээр угтаһа байһанданһай, аргагүй баяртай байһаб. Манай Агада баяр ёһолох, Угловдэрһын Даширабдан Одобевичтэй тоонто нотаг Догойдо ехэ байрай найр эмхидхэгдэхэ.

Агада, Догойдо үнэгэргэдэхэ баяр ёһолодо хабаадаха элдэбэ бүлэг уран зохиолшо, Д. О. Батожабайн түрэл гаралнууд ошонхой. Д. ДАМБАЕВ.

УРАН ЗОХЁЛОЙ, ГА ДУУНАЙ ҮДЭШЭ

Бурадайн ССР-эй арадай артист Ц. Цырендоржиев нотагайна айдарты зохиолһын «Тооригдэлһэн хуби зөвөн» үгэһэнүдэһе уран зохиолһоо уршаха, үлэдэ зоһонхуебэ. Агаһаа эрлэн дууһан С. Цыренпова «Дурдан алшуур» гэжэ арадай дууе һайханаар гүйсэдхэб.

Агын автономито округой Советдэй түрүүлөгчин орлолшо С. И. Яланов сенсэ дээрэ гардан, баяр ёһолодо сугларалһын аманһалай Д. О. Батожабайн нэрэмжитэ насада мүнзгэй оруулагданан тухай дуулгаба.

Уран зохиолшо тухай фильм Свердловскын инностудияда буулгуулаха захина, 140 мянган түхэриг, уран зохиолһын нэрэмжитэ жаседа 15 мянган түхэриг үгөөбди. Догойн элдэб нургуулида уран зохиолһын нэрэмжитэ вал байгуулабди. Тингээд билдэ, нотагаархидһын алдарты хубуунайг үндэр һэрэдэ хүрөөрөө амнабайлаа, ажал хэрэгтэ абуулабди, гэжэ нүхэр Рабданов тэмдэглэб һэн.

Бурадайн үхибүүдэй уран зохиолһойд нэгдэлдэ үмэһөө уран зохиолшо Ш.И. Цыденбалов үгэ хэлэжэ. Д. Батожабайн нотагаархидта бэлэгэй номуудыне барива.

Даширабдан Батожабайн тухай дуралһын үгэнүүд «Буранд үшэн» газетнын редактор Ц. В. Цырендоржиев, Д. Батожабайн Литератураын институтида сугтаа табан жэл соо һуража тархан Яхадһаа-Саха) сраһэн пост Семён Рубов, пост Солдон Анабаев уран зохиолһын хани үнхэр Б. В. Батожабайн гүшэд хэлэб.

Бурадайн драмын академическ театрай артистууд Эрмена, Саяан Жамбаловууд өһөһынгоо зохиолон «Анаа дасан» гэжэ дууе ирагуу һайрханаар гүйсэдхэжэ, сугларалһада халуунаар угтадаг.

РСФСР-эй габылата артыст В. Бороев, СССР-эй арадай артист К. Базарсадаев гэгшэд, мун Догойн арадай театрай коллективн концертдэ хабаадалсаа. Энэ үдэ- Б. ЖАНЧИНОВ, манай корр.

ШОГ ЁГТООРОО ШЭМЭГЛЭН

Тингээдэ яаха аргагүй рэтэрөө—ямар энесэдэ тэй шогтойгоор, ёһотойгоор хужарлан, энесдэ тэй газартан ташагһаа энэжэжэ байгаа, өөдөгү юмэһэй түлөө Даширабдан ахамдэтай һоншалдһан хэрэгдэлһэнэһе үнэ мэтгэдэ, худа худагы гэгсэжэ, хөөргүрбэн солхоосоо абалсадаһаа һанһанһан, нэгэ һуудалаар уншаба.

ЛИТЕРАТУРНА МУЗЕЙ СОО

Сэнхирхэн гэдэр дээрэ «Шалхуу Рабданай хөөрөөнүүд гэжэ нэрэ бэшүүлһэн номис ёһотойгоор хужарлан, энесдэ тэй газартан ташагһаа энэжэжэ байгаа, өөдөгү юмэһэй түлөө Даширабдан ахамдэтай һоншалдһан хэрэгдэлһэнэһе үнэ мэтгэдэ, худа худагы гэгсэжэ, хөөргүрбэн солхоосоо абалсадаһаа һанһанһан, нэгэ һуудалаар уншаба.

УРАН ЗОХЁЛОШО Д. О. БАТОЖАБАЙН НАМГАРА...

Уран зохиолшо Д. О. Батожабайн намгара, зохиохы ажал ябуулгада зориулагданан выставкэ Хоца Нансасарасвайн нэрэмжитэ уран зохиолной музейдэ нээгдэнхэй юм.

рэнгүй, гүхандаа хүртэрөө ябаа һаа. Д. Батожабайн дүүргэлһэн сэг табитара энэ номоо бэшээ һанһа, ямархан һонни захата бүтээ һэн ааб даа. Искусствын техникумдэ яажа һураһан, бурада искусствоын түрүүлһэн декада, дайн, Литинститут, уран зохиолной хүдэлмэри—хэдэн хүнэй һанһанда хүрэмөө үйлэ хэрэгүүдһын хөөрөө болонгүй үлдэһэнһинь харамтай.

Гэбэшэ мүнөө олон зондо хөөрөөгөө дэлгэбэ гэшээ ааб даа. Шалхуу Рабданай хөөрөө үрдһынэ шагчаа даа! Ц. ДОНДОГОВ,

ШАЛХУУ РАБДАНАЙ ХӨӨРӨӨН

Урзэгэр үлгэртэй заржа хараад, үнэгэһэй гүйжэ өрхөдэ, зүүнүдэ шэнги өдөөлхэй болотор үлгэе заржа эрлэгдээ, хэбтэ шэдэг юм. «Ай, халаг даа, энэ-энэ үнэгэһини хойдонхөө һаа, амтатайхан дэ бууза байгаа», гэжэ үнэгэһэн доосоого голлоороод, һула һаладаг хара гү. Тээд байгааһа дээрэ гансаһе заржа ингэжэ бээ хамгаалһагүй, харин дайсаганһини добогто болоо һаа, өлөхөн һоноргоо рбадаг мэлэй-эра һоноргоо дээрхи шулуун хуаг доороо ороод хэбтэшэд бшуу. Тэрэһе тэрэ, харин бүүдүн хууһун яажа бээ хамгаалдаһын мэдээ гү? Тэрэһэй нухэһеһе гараад, ябатарһын, нухэһеһе гэржэ эрхэдэ, ара гэдэргээ алһайхадһа хэбтээ, үлдэггүй мууһай үнэр табинар хидгэр юм. Тэрэ табинһан үнэгэ тэй хингис үнэгдһанһан нохой хатада, тэнгэрээ гэдэргээ нүг-жэрхэдэг юм гэсэдэг. Тээд бүүдүн хууһун гэгшэһэй үнэгэ тэй хин табинар гансахан бээ хамгаалдаһгүй, үшөө эдижа элдэһе энэ эрдэмээрэ олодог юм.

Урзэгэр үлгэртэй заржа хараад, үнэгэһэй гүйжэ өрхөдэ, зүүнүдэ шэнги өдөөлхэй болотор үлгэе заржа эрлэгдээ, хэбтэ шэдэг юм. «Ай, халаг даа, энэ-энэ үнэгэһини хойдонхөө һаа, амтатайхан дэ бууза байгаа», гэжэ үнэгэһэн доосоого голлоороод, һула һаладаг хара гү. Тээд байгааһа дээрэ гансаһе заржа ингэжэ бээ хамгаалһагүй, харин дайсаганһини добогто болоо һаа, өлөхөн һоноргоо рбадаг мэлэй-эра һоноргоо дээрхи шулуун хуаг доороо ороод хэбтэшэд бшуу. Тэрэһе тэрэ, харин бүүдүн хууһун яажа бээ хамгаалдаһын мэдээ гү? Тэрэһэй нухэһеһе гараад, ябатарһын, нухэһеһе гэржэ эрхэдэ, ара гэдэргээ алһайхадһа хэбтээ, үлдэггүй мууһай үнэр табинар хидгэр юм. Тэрэ табинһан үнэгэ тэй хингис үнэгдһанһан нохой хатада, тэнгэрээ гэдэргээ нүг-жэрхэдэг юм гэсэдэг. Тээд бүүдүн хууһун гэгшэһэй үнэгэ тэй хин табинар гансахан бээ хамгаалдаһгүй, үшөө эдижа элдэһе энэ эрдэмээрэ олодог юм.

Урзэгэр үлгэртэй заржа хараад, үнэгэһэй гүйжэ өрхөдэ, зүүнүдэ шэнги өдөөлхэй болотор үлгэе заржа эрлэгдээ, хэбтэ шэдэг юм. «Ай, халаг даа, энэ-энэ үнэгэһини хойдонхөө һаа, амтатайхан дэ бууза байгаа», гэжэ үнэгэһэн доосоого голлоороод, һула һаладаг хара гү. Тээд байгааһа дээрэ гансаһе заржа ингэжэ бээ хамгаалһагүй, харин дайсаганһини добогто болоо һаа, өлөхөн һоноргоо рбадаг мэлэй-эра һоноргоо дээрхи шулуун хуаг доороо ороод хэбтэшэд бшуу. Тэрэһе тэрэ, харин бүүдүн хууһун яажа бээ хамгаалдаһын мэдээ гү? Тэрэһэй нухэһеһе гараад, ябатарһын, нухэһеһе гэржэ эрхэдэ, ара гэдэргээ алһайхадһа хэбтээ, үлдэггүй мууһай үнэр табинар хидгэр юм. Тэрэ табинһан үнэгэ тэй хингис үнэгдһанһан нохой хатада, тэнгэрээ гэдэргээ нүг-жэрхэдэг юм гэсэдэг. Тээд бүүдүн хууһун гэгшэһэй үнэгэ тэй хин табинар гансахан бээ хамгаалдаһгүй, үшөө эдижа элдэһе энэ эрдэмээрэ олодог юм.

Хэн хэлээб гэнэби? Хэдэ һэн хүнэйнгөө нэрэ ши хэлээ гүдэ һаа, түрмэдэ һуухай — гэдэ, залуу бардам хоолойгоор бадалан тооной асууба.

Урзэгэр үлгэртэй заржа хараад, үнэгэһэй гүйжэ өрхөдэ, зүүнүдэ шэнги өдөөлхэй болотор үлгэе заржа эрлэгдээ, хэбтэ шэдэг юм. «Ай, халаг даа, энэ-энэ үнэгэһини хойдонхөө һаа, амтатайхан дэ бууза байгаа», гэжэ үнэгэһэн доосоого голлоороод, һула һаладаг хара гү. Тээд байгааһа дээрэ гансаһе заржа ингэжэ бээ хамгаалһагүй, харин дайсаганһини добогто болоо һаа, өлөхөн һоноргоо рбадаг мэлэй-эра һоноргоо дээрхи шулуун хуаг доороо ороод хэбтэшэд бшуу. Тэрэһе тэрэ, харин бүүдүн хууһун яажа бээ хамгаалдаһын мэдээ гү? Тэрэһэй нухэһеһе гараад, ябатарһын, нухэһеһе гэржэ эрхэдэ, ара гэдэргээ алһайхадһа хэбтээ, үлдэггүй мууһай үнэр табинар хидгэр юм. Тэрэ табинһан үнэгэ тэй хингис үнэгдһанһан нохой хатада, тэнгэрээ гэдэргээ нүг-жэрхэдэг юм гэсэдэг. Тээд бүүдүн хууһун гэгшэһэй үнэгэ тэй хин табинар гансахан бээ хамгаалдаһгүй, үшөө эдижа элдэһе энэ эрдэмээрэ олодог юм.

Урзэгэр үлгэртэй заржа хараад, үнэгэһэй гүйжэ өрхөдэ, зүүнүдэ шэнги өдөөлхэй болотор үлгэе заржа эрлэгдээ, хэбтэ шэдэг юм. «Ай, халаг даа, энэ-энэ үнэгэһини хойдонхөө һаа, амтатайхан дэ бууза байгаа», гэжэ үнэгэһэн доосоого голлоороод, һула һаладаг хара гү. Тээд байгааһа дээрэ гансаһе заржа ингэжэ бээ хамгаалһагүй, харин дайсаганһини добогто болоо һаа, өлөхөн һоноргоо рбадаг мэлэй-эра һоноргоо дээрхи шулуун хуаг доороо ороод хэбтэшэд бшуу. Тэрэһе тэрэ, харин бүүдүн хууһун яажа бээ хамгаалдаһын мэдээ гү? Тэрэһэй нухэһеһе гараад, ябатарһын, нухэһеһе гэржэ эрхэдэ, ара гэдэргээ алһайхадһа хэбтээ, үлдэггүй мууһай үнэр табинар хидгэр юм. Тэрэ табинһан үнэгэ тэй хингис үнэгдһанһан нохой хатада, тэнгэрээ гэдэргээ нүг-жэрхэдэг юм гэсэдэг. Тээд бүүдүн хууһун гэгшэһэй үнэгэ тэй хин табинар гансахан бээ хамгаалдаһгүй, үшөө эдижа элдэһе энэ эрдэмээрэ олодог юм.

Урзэгэр үлгэртэй заржа хараад, үнэгэһэй гүйжэ өрхөдэ, зүүнүдэ шэнги өдөөлхэй болотор үлгэе заржа эрлэгдээ, хэбтэ шэдэг юм. «Ай, халаг даа, энэ-энэ үнэгэһини хойдонхөө һаа, амтатайхан дэ бууза байгаа», гэжэ үнэгэһэн доосоого голлоороод, һула һаладаг хара гү. Тээд байгааһа дээрэ гансаһе заржа ингэжэ бээ хамгаалһагүй, харин дайсаганһини добогто болоо һаа, өлөхөн һоноргоо рбадаг мэлэй-эра һоноргоо дээрхи шулуун хуаг доороо ороод хэбтэшэд бшуу. Тэрэһе тэрэ, харин бүүдүн хууһун яажа бээ хамгаалдаһын мэдээ гү? Тэрэһэй нухэһеһе гараад, ябатарһын, нухэһеһе гэржэ эрхэдэ, ара гэдэргээ алһайхадһа хэбтээ, үлдэггүй мууһай үнэр табинар хидгэр юм. Тэрэ табинһан үнэгэ тэй хингис үнэгдһанһан нохой хатада, тэнгэрээ гэдэргээ нүг-жэрхэдэг юм гэсэдэг. Тээд бүүдүн хууһун гэгшэһэй үнэгэ тэй хин табинар гансахан бээ хамгаалдаһгүй, үшөө эдижа элдэһе энэ эрдэмээрэ олодог юм.

Урзэгэр үлгэртэй заржа хараад, үнэгэһэй гүйжэ өрхөдэ, зүүнүдэ шэнги өдөөлхэй болотор үлгэе заржа эрлэгдээ, хэбтэ шэдэг юм. «Ай, халаг даа, энэ-энэ үнэгэһини хойдонхөө һаа, амтатайхан дэ бууза байгаа», гэжэ үнэгэһэн доосоого голлоороод, һула һаладаг хара гү. Тээд байгааһа дээрэ гансаһе заржа ингэжэ бээ хамгаалһагүй, харин дайсаганһини добогто болоо һаа, өлөхөн һоноргоо рбадаг мэлэй-эра һоноргоо дээрхи шулуун хуаг доороо ороод хэбтэшэд бшуу. Тэрэһе тэрэ, харин бүүдүн хууһун яажа бээ хамгаалдаһын мэдээ гү? Тэрэһэй нухэһеһе гараад, ябатарһын, нухэһеһе гэржэ эрхэдэ, ара гэдэргээ алһайхадһа хэбтээ, үлдэггүй мууһай үнэр табинар хидгэр юм. Тэрэ табинһан үнэгэ тэй хингис үнэгдһанһан нохой хатада, тэнгэрээ гэдэргээ нүг-жэрхэдэг юм гэсэдэг. Тээд бүүдүн хууһун гэгшэһэй үнэгэ тэй хин табинар гансахан бээ хамгаалдаһгүй, үшөө эдижа элдэһе энэ эрдэмээрэ олодог юм.

